

RECENZJA
rozprawy doktorskiej Pana mjr. mgr. inż. Marcina Kalbarczyka
przygotowanej pod kierunkiem naukowym promotora
dr. hab. inż. Mieczysława Pawlisiaka, prof. WAT

1. Przedmiot recenzji

Przedmiotem recenzji była rozprawa doktorska Pana mjr. mgr. inż. Marcina Kalbarczyka pt. *Zaspokojenie potrzeb transportowych, a bezpieczeństwo Polskich Kontyngentów Wojskowych w czasie realizacji zadań mandatowych*, przygotowanej pod kierunkiem naukowym promotora Pana dr. hab. inż. Mieczysława Pawlisiaka, prof. WAT.

Podstawą opracowania recenzji była *Uchwała Rady Dyscypliny Naukowej „Nauki o Bezpieczeństwie” Wojskowej Akademii Technicznej im. Jarosława Dąbrowskiego* Nr 69/RDN NoB/2022 z dnia 21 września 2022 r.

Zgodnie z wymaganiami art. 187. „1. Rozprawa doktorska prezentuje ogólną wiedzę teoretyczną kandydata w dyscyplinie albo dyscyplinach oraz umiejętność samodzielnego prowadzenia pracy naukowej lub artystycznej. 2. Przedmiotem rozprawy doktorskiej jest oryginalne rozwiązanie problemu naukowego, oryginalne rozwiązanie w zakresie zastosowania wyników własnych badań naukowych w sferze gospodarczej lub społecznej albo oryginalne dokonanie artystyczne”: Ustawa – Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (Dz.U. 2022 poz. 574).

Tym samym rozprawę doktorską Pana mjr. mgr. inż. Marcina Kalbarczyka oceniłem przy wykorzystaniu następujących kryteriów: znaczenie podjętej problematyki; poprawność sformułowanych problemów, celów i hipotez; metodyka badawcza; struktura rozprawy doktorskiej; aspekty formalne.

Przedstawiona do recenzji rozprawa doktorska obejmuje w części merytorycznej: streszczenie (w językach polskim i angielskim), wykaz skrótów, wstęp, siedem rozdziałów, podsumowanie i wnioski. W skład części uzupełniającej wchodzi: bibliografia, spis zdjęć, spis wykresów, spis schematów, załączniki. Bibliografia zawiera 29 pozycji zwartych, 23 artykuły,

18 źródeł internetowych, 28 dokumentów normatywnych. Całość rozprawy obejmuje 264 strony.

2. Znaczenie podjętej problematyki

Złożoność i charakter przyczyn powstawania współczesnych konfliktów na świecie stanowią podstawę założenia, że w przyszłości nadal będą istnieć zagrożenia dla bezpieczeństwa i pokoju, a organizacje międzynarodowe będą podejmowały wysiłki związane z zapobieganiem powstaniu konfliktów, a także przeciwdziałaniem negatywnym skutkom prowadzącym do destrukcji stron konfliktu. Wprawdzie aktualnie Siły Zbrojne RP (SZ RP) zaangażowane są przede wszystkim w przygotowania obronne związane z potencjalnym konfliktem zbrojnym, który może objąć terytorium Polski, jednak należy przypuszczać, że Polskie Kontyngenty Wojskowe (PKW) w dalszym ciągu będą uczestniczyć w realizacji zadań mandatowych głównie ONZ, NATO i UE, w ramach misji wojskowych o charakterze zarówno stricte militarnym, jak i szkoleniowym oraz doradczym.

Słuszne zatem są założenia badawcze przedstawione w recenzowanej rozprawie doktorskiej o potrzebie ciągłego doskonalenia Systemu Logistycznego SZ RP, w tym jego Podsystemu Transportu i Ruchu Wojsk.

Przyjęty zakres badań jest niezwykle istotny w naukach o bezpieczeństwie, ze względu na konieczność doskonalenia systemów zabezpieczenia logistycznego PKW. Bardzo ważne jest także zachowanie „pamięci instytucjonalnej”, aby nie „wyważać otwartych drzwi” w przyszłości. Opiniowana rozprawa doktorska wychodzi naprzeciw tak określonym potrzebom.

W mojej ocenie nie ulegną zasadniczym zmianom uwarunkowania związane z przemieszczaniem PKW na duże odległości, co będzie się wiązać z wykorzystywaniem zróżnicowanych gałęzi transportu, szczególnie powietrznego i morskiego, a Polska nie będzie dysponować własnymi środkami transportu, zdolnymi zaspokoić potrzeby transportowe PKW, szczególnie w czasie przygotowania do operacji poza granicami państwa. Należy podkreślić globalny charakter przyszłych operacji, co skłania do przyjęcia założenia o konieczności przemieszczania wojsk na większe odległości niż dotychczas. Również uwarunkowania ekonomiczne odgrywać będą istotną rolę, co wiązać się będzie z realizacją zadań transportowych w ramach logistyki wielonarodowej, wykorzystywaniem potencjału transportowego podmiotów zewnętrznych – kontraktowaniem usług transportowych – zarówno krajowych, jak i międzynarodowych, w tym lokalnych rynków transportowych.

Wartość treści zawartych w dysertacji i odnoszących się do dotychczas zastosowanych rozwiązań praktycznych, związanych z zaspokajaniem potrzeb transportowych PKW w czasie realizacji zadań mandatowych, jest wysoka. Na podkreślenie zasługuje naukowa weryfikacja wiedzy praktycznej i jej prezentacja w formie opracowania zwięzłego.

3. Problemy, cele i hipotezy badawcze

Oceniane elementy rozprawy doktorskiej zostały przedstawione w rozdziale pierwszym, który rozpoczyna podrozdział *1.1. Uzasadnienie wyboru tematu rozprawy doktorskiej*. Właściwie została w nim opisana sytuacja problemowa, przy czym jej dalszy opis – w mojej ocenie – jest przedstawiony w kolejnym podrozdziale *1.2. Założenia metodyczne*. Zatem budzi to moje wątpliwości zwłaszcza, że w dalszej części rozdziału umieszczony jest podrozdział *1.4. Metody badawcze w procesie badań*.

Problemy badawcze Doktorant ujął w postaci pytań, przy czym określił ogólny i szczegółowe problemy badawcze. Wynikają one z sytuacji problemowej, a sześć problemów szczegółowych należy uznać za wystarczające do rozwiązania ogólnego problemu badawczego (zachowana jest zasada wynikania logicznego). Pewne wątpliwości budzi pierwszy, szczegółowy problem badawczy, który w zasadzie składa się z dwóch pytań rozpoczynających się od „Czy ...”. Korzystniejszym byłoby wyodrębnienie dwóch szczegółowych problemów badawczych, co pozwoliłoby na łatwiejsze i jednoznaczne przeprowadzenie badań zmierzających do rozwiązania tak określonych problemów.

Autor sformułował cel główny i cele szczegółowe badań, a następnie – niejako odrębny – cel użytkowy badań. Treści tak określonych celów badań nie budzą większych zastrzeżeń, chociaż – ze względu na wymogi ustawowe dotyczące rozpraw doktorskich – należało wyeksponować cele teoretyczne i użytkowe badań, które mogłyby mieć charakter celów głównego i szczegółowych.

Adekwatnie do istoty problemów badawczych Doktorant określił hipotezy badawcze: główną i szczegółowe. Z metodycznego punktu widzenia postępowanie badawcze było poprawne. Każdy problem – pytanie były podstawą do sformułowania hipotezy – przypuszczenia jako odpowiedzi na pytanie, jednak pewne wątpliwości budzi jednoznaczność tych odpowiedzi ze względu na istotę problemu badawczego, którego hipoteza dotyczy.

4. Metodyka badawcza

Należy podkreślić, że każdy proces badawczy przebiega według specyficznej dla niego metodyki badawczej, która jednocześnie posiada cechy wspólne dla metodyk określonej dziedziny i dyscypliny naukowej. Oceniam, że opisana metodyka badań naukowych jest adekwatna do przeprowadzenia badań w dziedzinie nauk społecznych, w dyscyplinie nauki o bezpieczeństwie.

Podmiotem badań były jednostki i instytucje wojskowe, bezpośrednio i pośrednio odpowiedzialne za zaspokojenie potrzeb transportowych PKW. Przedmiotem badań był proces zabezpieczenia potrzeb transportowych PKW realizujących zadania mandatowe. Zakres czasowy badań obejmował lata 1953-2019, przy czym Autor nie określił wprost tego zakresu. Zakres przestrzenny badań obejmował miejsca funkcjonowania PKW w przytoczonym okresie oraz terytorium Polski jako miejsca przygotowania sił i środków logistycznych PKW oraz miejsca pozyskiwania określonych zasobów logistycznych na rzecz PKW wykonujących zadania mandatowe w ramach opisywanych operacji poza granicami kraju. Niestety także i w tym wypadku zabrakło jednoznacznego zapisu dotyczącego przestrzeni badań, aczkolwiek nie trudno jest zidentyfikować to w oparciu o treści rozprawy.

Proces badawczy oparty był o szereg metod teoretycznych i empirycznych, adekwatnych do istoty rozwiązywanych problemów badawczych. Do głównych metod empirycznych należy zaliczyć obserwację naukową i sondaż diagnostyczny wykonany techniką wywiadu eksperckiego i ankietowania. W mojej ocenie wartość argumentów naukowych, przytoczanych w treściach rozprawy, byłaby znacznie wyższa, gdyby Doktorant zamieścił w rozprawie załączniki badawcze oddzielnie obrazujące przebieg i wyniki obserwacji naukowej, wywiadu eksperckiego i ankietowania. W rozprawie Autor umieścił jedynie *Arkusz wywiadu – kwestionariusz wywiadu* jako załącznik 1. Odnosi się wrażenie, że wywiad ekspercki polegał na wysłaniu kwestionariusza wywiadu i ocenie tak uzyskanego materiału badawczego, która została przedstawiona w formie wykresów. W wielu miejscach rozprawy Doktorant używa określenia „ankietowani”, gdy chodzi o przedstawienie wyników wywiadu eksperckiego. Do walorów metodyki należy zaliczyć prowadzenie badań – pozyskiwanie opinii w oparciu o trzy grupy badanych: ekspertów, specjalistów – osoby zajmujące stanowiska związane z praktyczną realizacją zadań transportowych na rzecz PKW, odbiorców usług transportowych – osoby nie związane z wykonywaniem zadań transportowych na terenie prowadzenia operacji.

Pozytywnie oceniam przeprowadzenie czterech etapów badań: określenie podmiotu, przedmiotu i celu badań oraz problemów i hipotez badawczych; identyfikacja i analiza

krytyczna dokumentów źródłowych (i literatury przedmiotu badań); badania empiryczne; ocena materiału empirycznego i opracowanie rozprawy w formie sprawozdania z przeprowadzonych badań. Niestety Doktorant nie ustrzegł się pewnych błędów, a mianowicie opisuje cztery etapy badań (nieco odmiennie nazwane w porównaniu z moimi określeniami), a na schemacie 1. (s. 31) przedstawia pięć etapów. Oceniam, że pewnym mankamentem jest także brak jednoznacznego wyodrębnienia wyników krytycznej oceny literatury przedmiotu badań.

5. Struktura rozprawy doktorskiej

Rozprawa doktorska zawiera wstęp, siedem rozdziałów, podsumowanie i wnioski, które zaliczam do części zasadniczej pracy. Streszczenie, bibliografia, spisy zdjęć, wykresów, schematów i załączników stanowią część uzupełniającą rozprawy. Tym samym stwierdzam, że struktura rozprawy doktorskiej jest prawidłowa i adekwatna do przyjętej metodyki badań naukowych. Zachowana jest zasada wynikania w układzie treści pracy, a objętość rozdziałów jest w miarę równomierna. Moje wątpliwości budzi użycie określenia „Podsumowanie i wnioski”, czego można było uniknąć poprzez opracowanie „Zakończenia”.

We wstępie Autor przedstawił podstawowe przesłanki podjęcia tematu badań, które dobrze ukierunkowują percepcję treści przez czytelnika. Niewątpliwie walory wstępu podniosłoby zdefiniowanie głównych pojęć zawartych w temacie pracy.

Rozdział pierwszy *Podstawy metodyczne badań* odzwierciedla istotę koncepcji badawczej, która jest adekwatna do charakteru opracowania, przy czym dostrzegam pewne mankamenty dotyczące podrozdziału *Założenia metodyczne* (opisanie w punkcie 3.) i brak oceny literatury przedmiotu badań.

Rozdział drugi *Udział Sił Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej w misjach poza granicami kraju* jest skoncentrowany na: krajowych i międzynarodowych uwarunkowaniach prawnych udziału jednostek wojskowych w misjach poza granicami kraju; aspektach historycznych polskich misji zagranicznych; wpływie misji na bezpieczeństwo państwa. Oceniam, że rozdział posiada charakter teoretyczny i niejako w części oddaje istotę krytycznej oceny literatury przedmiotu badań, aczkolwiek pewnym mankamentem jest brak jednoznacznego przyjęcia znaczenia kluczowych terminów np.: bezpieczeństwo, bezpieczeństwo operacyjne, bezpieczeństwo logistyczne, bezpieczeństwo transportowe, bezpieczeństwo łańcucha dostaw. Wątpliwość także budzi spójność logiczna schematu 2. i 3. Autor stwierdził, że „Podsystem Obronności Państwa (schemat 3.) jest drugim pod względem wagi elementem systemu

bezpieczeństwa państwa, nie mniej jednak pośrednio wchodzi w skład podsystemu kierowania”.

Treści rozdziału trzeciego *Podsystem Transportu i Ruchu Wojsk Sił Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej* posiadają wysokie walory użyteczne. Doktorant umiejętnie wyeksponował rolę Podsystemu Transportu i Ruchu Wojsk (PTiRW) w Systemie Logistycznym SZ RP. Wykazał istotę powiązań tego podsystemu z pozostałymi podsystemami i wykazał konieczność pozyskiwania usług transportowych ze względu na nie wystarczający potencjał PTiRW. W mojej ocenie pewnym mankamentem jest brak precyzyjnego odniesienia się do istoty następujących określeń: system logistyczny SZ RP, wojskowy system logistyczny, system zabezpieczenia logistycznego ..., funkcjonalny system logistyczny.

Rozdział czwarty *Identyfikacja potrzeb transportowych generowanych przez Polskie Kontyngenty Wojskowe realizujące zadania mandatowe* również zawiera wartościowe treści użyteczne. Autor umiejętnie przedstawił planowanie potrzeb transportowych i wyeksponował bardzo istotne problemy związane z definiowaniem tych potrzeb w różnych sytuacjach funkcjonowania PKW. Wykazał kompatybilność dokumentów krajowych i międzynarodowych w opisywanym zakresie, i wykazał ich przydatność praktyczną, przy czym zauważył, że komórki PTiRW na bieżąco śledzą i aktualizują przepisy krajowe, adekwatnie do bieżących zmian w dokumentach międzynarodowych. Na podkreślenie zasługuje także fakt ułożenia rozważanej problematyki na tle teorii łańcuchów dostaw i łańcuchów logistycznych, chociaż zabrakło jednoznacznego rozróżnienia tych dwóch pojęć i wykazania praktycznego znaczenia teorii odnoszącej się do funkcjonowania łańcuchów dostaw i łańcuchów logistycznych. Również wysoko oceniam wyniki analizy i oceny przydatności systemów informatycznych wykorzystywanych w procesie planowania zadań transportowych na rzecz PKW.

Treści rozdziału piątego *Identyfikacja zdolności do zaspokojenia potrzeb transportowych Polskiego Kontyngentu Wojskowego* przedstawiają kolejne wyniki diagnozy, przy czym koncentrują się na roli Narodowego Elementu Wsparcia (ang. *National Support Element* – NSE) w realizacji zadań transportowych na rzecz PKW. Słusznie Autor stwierdził, że NSE nie wpisuje się w strukturę organizacyjną PTiRW, jednak pełni ważną rolę w rejonie operacyjnego przeznaczenia związaną z wykonywaniem zadań transportowych na rzecz PKW. Zgadzam się z Doktorantem, że głównym problemem jest brak organicznych środków transportowych oraz z bardzo ważnymi w mojej ocenie stwierdzeniami, że do głównych czynników negatywnie wpływających na przemieszczanie PKW należy zaliczyć: trudności z uzyskiwaniem zgód na przemieszczenie przez kraje tranzytowe; uzyskiwanie zgód na przewóz materiałów

niebezpiecznych; uzyskiwanie zgód na przywóz do krajów docelowych niektórych rodzajów sprzętu wojskowego.

Oceniam, że rozdziały szósty i siódmy są najbardziej wartościowe ze względu na uzyskane wyniki badań empirycznych. Pierwszy z nich *Ocena procesu zaspokojenia potrzeb transportowych Polskich Kontyngentów Wojskowych* odzwierciedla opinie (oceny) badanych grup dotyczące: procesu planowania potrzeb transportowych w świetle obowiązujących przepisów prawa; systemu planowania potrzeb transportowych; realizacji zadań transportowych w aspekcie bezpieczeństwa PKW. Ponadto, Autor scharakteryzował kluczowy potencjał transportowy SZ RP oraz potencjał możliwy do pozyskania w ramach umów i programów międzynarodowych. Badani pozytywnie ocenili kwestie szczegółowe związane z planowaniem i realizacją zadań transportowych, co uprawnia Doktoranta do stwierdzenia, że posiadany potencjał pozwala wykonać zadania transportowe na rzecz PKW, na poziomie taktycznym i operacyjnym. Jednak w wypadku transportu strategicznego konieczne jest kontraktowanie usług transportowych (na rynku krajowym i na rynkach międzynarodowych). Pewne wątpliwości budzi układ treści rozdziału. Można zauważyć powtórzenia. Ponadto, wiele stwierdzeń nie jest popartych dowodami naukowymi wprost, czego w dysertacji należy unikać. W mojej ocenie rozdział siódmy *Kierunki doskonalenia procesu zaspokojenia potrzeb transportowych Polskich Kontyngentów Wojskowych w aspekcie ich bezpieczeństwa* jest rozdziałem koncepcyjnym. Doktorant twórczo wykorzystał wyniki diagnozy i opinie badanych. Zaproponował szereg rozwiązań praktycznych odnoszących się do planowania zabezpieczenia transportowego PKW, jego organizacji i innych przedsięwzięć koniecznych do wykonania, aby PTiRW był adekwatny do dających się przewidzieć wymagań, jakim będą musiały sprostać PKW w misjach poza granicami kraju. Zaproponowane rozwiązania wpisują się w kontekst bezpieczeństwa PKW wykonujących zadania mandatowe, przy czym część postulowanych przedsięwzięć należy wykonać na terenie kraju, a część przewidzieć do wykonania w rejonie operacyjnym misji. Należy zgodzić się z Autorem co do treści propozycji, aczkolwiek i w tym rozdziale można zauważyć powtórzenia treści i zidentyfikować wiele stwierdzeń nie popartych dowodami naukowymi wprost.

W *Podsumowaniu i wnioskach* Autor odniósł się do celów badań i problemów badawczych. Oceniam, że zbędne było ponowne przytaczanie ich treści. Ponadto, zostały sformułowane wnioski (końcowe). Oceniam, że nie w pełni zostały wykorzystane spostrzeżenia zawarte w podsumowaniach rozdziałów – bardzo wartościowych i pożądanym z punktu widzenia opracowywania sprawozdania z przeprowadzonych badań. Również enigmatycznie zarysowane zostały kierunki dalszych badań.

6. Aspekty formalne

Oceniam, że wszystkie wymagania formalne zostały spełnione. Wprawdzie w dysertacji występują pewne uchybienia edytorskie, redakcyjne i stylistyczne, ale nie mają one istotnego wpływu na ocenę rozprawy doktorskiej. Wątpliwość może budzić sens zamieszczenia schematu 22 w kontekście treści powyżej tego schematu. Również zamieszczone zdjęcia mogłyby stanowić treść załącznika, jako treści uzupełniające zasadnicze treści rozprawy. Należy zwrócić uwagę Autora na pewien brak konsekwencji w zapisach używanych nazw np. „polski kontyngent wojskowy”; „Polski Kontyngent Wojskowy”.

Przedstawione treści recenzji – kontekst moich wątpliwości – skłoniły mnie do określenia następujących problemów do dyskusji w trakcie obrony rozprawy doktorskiej:

1. Na czym polega różnica między ankietowaniem i wywiadem jako technikami sondażu diagnostycznego.
2. W jaki sposób wykonana została obserwacja naukowa i gdzie w treści rozprawy wykorzystane zostały uzyskane wyniki badań empirycznych?
3. Jakie są relacje między bezpieczeństwem, bezpieczeństwem operacyjnym, bezpieczeństwem logistycznym, bezpieczeństwem transportowym i bezpieczeństwem PKW?
4. Jakie walory praktyczne – w kontekście rozwiązywanych problemów badawczych – posiada znajomość teorii łańcuchów dostaw i łańcuchów logistycznych?
5. Jaki rodzaj outsourcingu jest adekwatny do wykorzystania w ramach PTiRW (w kontekście treści rozprawy i najnowszych wyników badań)?

7. Konkluzja końcowa

Wyszczególnione w recenzji uwagi do części zasadniczej i uzupełniającej rozprawy doktorskiej nie obniżają jej wartości poznawczej. Treści rozprawy są zgodne z jej tematem, a dorobek badawczy Doktoranta polega przede wszystkim na tym, że rozwiązał problemy badawcze i osiągnął cele badań. W konsekwencji określił kierunki zmian w Podsystemie Transportu i Ruchu Wojsk, jako części Systemu Logistycznego SZ RP, w celu zaspokojenia potrzeb transportowych PKW w czasie realizacji zadań mandatowych, w aspekcie ich bezpieczeństwa w rejonie operacji.

Reasumując uważam, że uzyskane wyniki badań stanowią osobisty dorobek Doktoranta i jednocześnie stwierdzam, że oceniana dysertacja spełnia wymogi stawiane pracom doktorskim zgodnie z Ustawą z dnia 20 lipca 2018 roku – Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (Dz.U. z 2022 r. poz. 574).

Wnioskuje o przyjęcie rozprawy doktorskiej Pana mjr. mgr. inż. Marcina Kalbarczyka i dopuszczenie jej do publicznej obrony.

A handwritten signature in blue ink, consisting of stylized letters, positioned above a horizontal dotted line.

